

*Robert Piela**

Wystawa o koczownikach w Landesmuseum für Vorgeschichte w Halle

Citation: Piela R. 2024. *Wystawa o koczownikach w Landesmuseum für Vorgeschichte w Halle*. „Acta Militaria Mediaevalia”XX, 148–149. DOI: 10.48280/AMMXX.2024.013.

W pierwszej połowie 2023 r. jedno z najlepszych muzeów archeologicznych w Niemczech – Landesmuseum für Vorgeschichte w Halle – zaprezentowało kolejną spośród swoich świetnych wystaw czasowych (ryc. 1:1). Tym razem poświęcona ona została koczowniczym

ludom stepowym, które w okresie wczesnego średniowiecza najeżdżały tereny Europy i które wywierały ogromny oraz zróżnicowany wpływ na dokonujące się tutaj przemiany kulturowe, społeczne i polityczne. W swej głównej narracji wystawa ukazywała przede

Ryc. 1. Wystawa w Landesmuseum für Vorgeschichte w Halle: 1 – fragment ekspozycji; 2 – instalacja wyjaśniająca działanie łuku refleksyjnego; 3 – fragment ekspozycji przedstawiający pancerz z awarskiego pochówku odkrytego w Derecske; 4 – fragment ekspozycji z rekonstrukcją konnego koczownika. *Fot. R. Piela*

Fig. 1. Exhibition in Landesmuseum für Vorgeschichte in Halle: 1 – part of the exhibition; 2 – installation explaining the operation of a reflex bow; 3 – part of the exhibition presenting armour excavated from the Avar grave in Derecske; 4 – art of the exhibition presenting a reconstruction of a mounted nomad warrior. *Photo R. Piela*

* Międzyrzecz, Polska; e-mail: robert.k.piel@wp.pl.

wszystkim późnoantycznych Hunów oraz wczesno-średniowiecznych Awarów i Węgrów, którzy w tym czasie rozpoczęli swoją migrację i zbudowali imperia zlokalizowane w Kotlinie Karpackiej oraz wzdłuż Dunaju. Te nowe ośrodki stały się szybko punktem wyjścia do dalszej ekspansji koczowników, w szczególności poprzez podejmowane z ich terenów wyprawy konnych wojowników, które w swoich najdalszych zasięgach docierały aż do Morza Północnego oraz południowych krańców Europy (Hiszpanii, południowych Włoch). Aktywność i szerokie wpływy (militarne, handlowe, kulturowe, polityczne) tych koczowników na terenie Europy zostały przedstawione w szerokim przedziale od V do X w. Jednocześnie w części wstępnej wystawy ukazano poprzedzające ich starożytnie ludy stepowe – Scytów i Sarmatów.

Na wystawie zaprezentowano przeszło 420 zabytków pochodzących z 30 muzeów zlokalizowanych w sześciu europejskich państwach (Niemcy, Węgry, Słowacja, Czechy, Austria, Polska). Polskę reprezentowały scytyjskie zabytki pochodzące z Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze/Świdnicy. Wśród zgromadzonych na wystawie zabytków szczególnie mocno zaakcentowane były unikatowe i niezwykle interesujące przedmioty reprezentujące szeroko rozumianą kulturę jeździecką ludów stepowych, elementy uzbrojenia charakterystycznego dla nomadów oraz wykonane ze złota i srebra, cechujące się ponadto wysokim kunsztem, przedmioty należące do elit (ryc. 1:1,3). Odwiedzający wystawę mogli zo-

baczyć m.in. zabytki pochodzące z odkrytego w 1900 r. niezwykle bogatego pochówku huńskiego w Pécs-Úszögpusztá, równie imponujące wyposażenie grobu z Kunbábony – miecz w pochwie ze złotymi okuciami, piękny róg do picia oraz kołczan czy też świetnie zachowany pancerz lamelkowy pochodzący z awarskiego pochówku odkrytego w Derecske (ryc. 1:3). Zabytki zaprezentowano na wystawie w atrakcyjny wizualnie sposób, z towarzyszeniem różnego rodzaju rekonstrukcji oraz grafik, w połączeniu z obszernymi opisami (ryc. 1:1–4).

Wystawie towarzyszyła ładnie wydana, bogato ilustrowana oraz interesująca publikacja: „Reiternomaden in Europa – Hunnen, Awaren, Ungarn“, pod redakcją Haralda Mellera, Falko Daima i Thomasa Puttkammera. Na przeszło 290 stronach autorzy poszczególnych tekstów (zebranych w sześciu rozdziałach) przybliżyli różne zagadnienia związane z bohaterami wystawy – koczowniczymi ludami stepowymi. Rozpoczynając od tekstów poświęconych starożytnemu (stepowemu) okresowi historii tych ludów, poprzez ukazanie ich dziejów, kultury oraz podbojów w okresie średniowiecza, aby następnie w szczególny sposób skupić się (podobnie jak w przypadku wystawy) na Hunach, Awarach i Węgrach, poświęcając każdemu z nich po kilka tekstów. Zamieszczone w publikacji eseje opatrzone są wartościowym materiałem ilustracyjnym – dobrej jakości fotografiami zabytków, ciekawie opracowanymi mapami, interesującymi rekonstrukcjami graficznymi pochówków itp.